

# วัคซีนภูมิแพ้ไรฝุ่น กับสถานการณ์โรคภูมิแพ้ปัจจุบัน (ตอนที่ 2)

รศ. นพ. ปารยะ อาศนะเสน  
สาขาวิชาโรคจมูก และโรคภูมิแพ้  
ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา  
Faculty of Medicine Siriraj Hospital  
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

## ทำไม รพ. ศิริราชถึงเลือกที่จะผลิตวัคซีนภูมิแพ้ไรฝุ่น

1. ศูนย์วิจัยไรฝุ่นและโรคภูมิแพ้ ของรพ. ศิริราชมีการเพาะเลี้ยงไรฝุ่นชนิด

Dermatophagoides pteronyssinus และ Dermatophagoides farinae อยู่แล้วซึ่งเป็นไรฝุ่นที่พบบ่อยในฝุ่นบ้านและก่อให้เกิดโรคภูมิแพ้ในคนไทย ศูนย์นี้เป็นเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีการเพาะเลี้ยงไรฝุ่นบริสุทธิ์เอง เนื่องจากศูนย์เพาะเลี้ยงแห่งอื่นยังต้องซื้อตัวไรฝุ่นจากต่างประเทศเพื่อการวิจัยซึ่งมีราคาแพงมากกว่าที่ผลิตเองถึง 10 เท่า เนื่องจากขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยาก และไรฝุ่นมีอายุสั้นเพียง 2-3 ปี ทำให้รพ. ศิริราชไม่ต้องเสียเงิน สั่งนำเข้าวัตถุดิบ

2. ไรฝุ่นเป็นสารก่อภูมิแพ้ต่อระบบทางเดินหายใจที่พบได้มากที่สุด และเป็นสารก่อภูมิแพ้ที่มีราคาแพง

## วัคซีนที่ผลิตขึ้นเริ่มใช้ได้จริงจังเมื่อไร

จริงๆ แล้ว รพ. ศิริราช ได้ผลิตน้ำยาสกัดจากไรฝุ่นและสารก่อภูมิแพ้ชนิดอื่นๆ เพื่อใช้สำหรับตรวจทดสอบภูมิแพ้ทางผิวหนัง และใช้เป็นวัคซีนเพื่อรักษาโรคภูมิแพ้เองมานานกว่า 30 ปี ปัจจุบันเราได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต เพื่อให้ได้มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก และองค์การอาหารและยาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยอาศัยความร่วมมือของภาคเอกชนและจะนำขึ้นทะเบียนตามมาตรฐาน GMP ของกระทรวงสาธารณสุข คาดว่าประมาณ 1 ปีครึ่งถึง 2 ปี จะสามารถนำขึ้นทะเบียนและจัดจำหน่ายได้

## ผู้ที่ไม่เคยเป็นโรคภูมิแพ้ไรฝุ่นเลย จะสามารถรับวัคซีนเพื่อป้องกันโรคภูมิแพ้ได้หรือไม่

วัคซีนภูมิแพ้ไรฝุ่น ใช้สำหรับรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ที่แพ้ไรฝุ่น ดังนั้นไม่สามารถป้องกันการเกิดโรคภูมิแพ้ในคนปกติที่ไม่เป็นโรคภูมิแพ้ได้ อย่างไรก็ตามถ้าผู้ป่วยเป็นโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ การฉีดวัคซีนจะช่วยป้องกันการเป็นโรคหอบหืดได้

## การรักษาด้วยการฉีดวัคซีนเป็นอย่างไร มีวิธีการฉีดอย่างไร

คือใช้วัคซีนที่เตรียมจากสารก่อภูมิแพ้ที่ผู้ป่วยแพ้ มากระตุ้นให้ร่างกายของผู้ป่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านสิ่งที่แพ้ขึ้น โดยวิธีฉีดเข้าในผิวหนังที่ละน้อยๆ ในระยะ 5-6 เดือนแรก จะฉีดสัปดาห์ละครั้ง โดยฉีดที่แขนสลับข้างกัน และค่อยๆ เพิ่มปริมาณของวัคซีนที่ละน้อยตามลำดับ หลังจากฉีดได้ขนาดสูงสุดเท่าที่ผู้ป่วยจะรับได้แล้ว โดยไม่ทำให้เกิดอาการแพ้ขึ้น จึงไม่เพิ่มขนาดของวัคซีน และค่อยๆ เพิ่มระยะห่างของการฉีดวัคซีนออกไปเป็นทุกๆ 2 และ 3 สัปดาห์ จนถึงฉีดเพียงเดือนละครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ภูมิคุ้มกันที่ร่างกายสร้างขึ้นคงระดับสูงอยู่ได้ตลอดเวลา และควรฉีดเดือนละครั้งไปนาน 3-5 ปี จึงจะพิจารณาหยุดฉีดได้

## หลังจากที่ได้รับการฉีดวัคซีนจนครบแล้ว ต้องฉีดวัคซีนอีกหรือไม่

ถ้าไม่มีอาการ ไม่จำเป็น แต่ถ้ามีอาการ และต้องการกลับมาฉีดอีก ก็สามารถทำได้

การฉีดวัคซีน มีข้อดีอย่างไรบ้าง

1. เป็นการรักษาที่ตรงจุด คือ แก้ไขที่ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายที่มีความผิดปกติในผู้ที่เป็นโรคภูมิแพ้
2. เหมาะสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการมาก หรือรักษาด้วยยา หรือ วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผลดี หรือ ผู้ที่เข้ายาแล้วมีผลข้างเคียงของยามาก หรือผู้ป่วยแพ้สารก่อภูมิแพ้ชนิดที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้
3. ผู้ที่มีอาการของโรคที่ร่วมกับโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ การฉีดวัคซีนจะช่วยให้อาการของโรคที่ดูแลลงด้วย
4. สำหรับผู้ที่มารับการฉีดวัคซีนอย่างสม่ำเสมอ อาการจะดีขึ้นประมาณร้อยละ 70-90 ขึ้นอยู่กับชนิดของสารก่อภูมิแพ้ และขึ้นกับผู้ป่วยแต่ละราย

## การฉีดวัคซีน จะมีผลข้างเคียงหรือข้อเสียอย่างไร

1. อาจทำให้เกิดอาการแพ้ทั่วร่างกายได้ เช่นเดียวกับการแพ้ยาชนิดอื่น หรือการทดสอบภูมิแพ้ทางผิวหนัง อาจเกิดอาการของโรคภูมิแพ้ที่ผู้ป่วยเป็นอยู่แล้วมากขึ้น เช่น คัน จาม คัดจมูก น้ำมูกไหล คันตา คันคอ ไอ หรือหอบหืด ลมพิษ ปวดท้อง อาเจียน ท้องเดิน กล้องเสียงบวมเกิด การอุดตันของทางเดินหายใจ และอาจถึงช็อกได้
2. อาจต้องใช้เวลา 3-6 เดือน กว่าที่จะเห็นผล และต้องฉีดต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

## หลังจากที่ได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว ต้องปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง

1. ต้องนั่งพักให้แพทย์ดูอาการและสังเกตการวมบริเวณที่ฉีดทุกครั้ง อย่างน้อย 30 นาที
2. ห้ามออกกำลังกาย หรือทำงานหนัก หลังฉีดวัคซีน อย่างน้อย 1 ชั่วโมง เนื่องจากจะทำให้สารก่อภูมิแพ้ที่ฉีด มีโอกาสดูดซึมไปทั่วร่างกายมากขึ้น อาจทำให้เกิดอาการแพ้ทั่วร่างกายได้

3. หลังฉีด 24 ชั่วโมง ให้สังเกตการบวมหรือผื่นแดงบริเวณที่ฉีด และบันทึกไว้ และก่อนฉีด วัคซีนทุกครั้ง ควรรายงานแพทย์ว่ามีการบวม แดงบริเวณที่ฉีดครั้งที่แล้วหรือไม่ ขนาดเท่าใด และมีอาการผิดปกติอย่างอื่นหรือไม่ เพื่อแพทย์จะได้สั่งขนาดวัคซีนที่จะฉีดให้พอเหมาะ ซึ่งจะเป็น การป้องกันไม่ให้เกิดอาการแพ้ได้

4. ผู้ป่วยควรดูแลสุขภาพทั่วไปให้ดี โดยการพักผ่อนให้เพียงพอ กินอาหารที่มีประโยชน์ ให้ครบทุกประเภท และออกกำลังกายสม่ำเสมอ เพื่อให้ร่างกายสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ดี ภายหลังได้รับการกระตุ้นจากวัคซีน ซึ่งจะช่วยให้อาการโรคภูมิแพ้ดีขึ้นได้มากและเร็ว

### **ค่าใช้จ่ายในการฉีดวัคซีนที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยจะถูกน้อยกว่าการนำเข้ามาน้อย เพียงใด**

การรักษาในครั้งหนึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 800-1,000 บาท และถ้าวัคซีนโรฝุ่นที่เราผลิตได้เอง สามารถนำออกมาใช้ได้นั้นจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าวัคซีนจากต่างประเทศ ร้อยละ 50 หรือประมาณ 360 ล้านบาทต่อปี

### **ในอนาคตจะมีการพัฒนาวัคซีนภูมิแพ้ประเภทไหนเพิ่มเติมบ้าง**

วัคซีนภูมิแพ้แมลงสาบ เกสรหญ้า และวัชพืชชนิดฉีด เนื่องจากเป็นสารก่อภูมิแพ้ที่พบบ่อย รองลงมาจากไรฝุ่น นอกจากนั้นจะมีการพัฒนาวัคซีนประเภทหยดเข้าไปในปาก บริเวณใต้ลิ้น (ชนิดกิน) ซึ่งมีการนำมาใช้แล้วที่ต่างประเทศ มีข้อดีคือสะดวก ไม่เจ็บ และใช้ในเด็กได้ดี

### **ผู้ป่วยที่เป็นโรคภูมิแพ้ถ้าไม่ได้รับการรักษาจะเกิดอันตรายอะไรหรือไม่**

โรคภูมิแพ้นั้น ถ้าไม่ได้รับการรักษาจะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยแย่กว่าคนปกติ เช่น ไม่สามารถนอนหลับ ได้ตามปกติ เรียนและทำงานได้ไม่เต็มที่ และอาจทำให้เกิดโรคแทรกซ้อน ตามมาได้ เช่น ไชนัสอักเสบ ริดสีดวงจมูก หูชั้นกลางอักเสบ นอนกรน ปอดอุดกั้นเรื้อรัง ผิวน้ำตื้น เตื่อ ซึ่งจากภาวะภูมิแพ้ที่เกิดทั่วร่างกาย (anaphylactic shock) ขาดออกซิเจนเฉียบพลัน อาจ ถึงแก่ชีวิตจากภาวะหอบหืดเฉียบพลัน (ในรายที่เป็นมากและรุนแรง หลอดลมจะมีการตีบแคบ มาก ทำให้ไม่สามารถหายใจได้) โรคภูมิแพ้นั้น สามารถรักษาให้อาการต่างๆ ดีขึ้นได้ สามารถใช้ ชีวิตได้เหมือนบุคคลปกติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้โดยปราศจากโรคแทรกซ้อน ทั้งนี้การรักษา มิได้ขึ้นอยู่กับการใช้ยาเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการปฏิบัติตัวอย่าง ถูกต้องของผู้ป่วยด้วย